

УДК 122/129:140:327.5

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.1.10>**Наглюков Ігор Олександрович**аспірант кафедри філософських і політичних наук
Черкаського державного технологічного університету
бульвар Шевченка, 460, Черкаси, Україна
orcid.org/0009-0002-7002-9303

ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ: ДОКТРИНАЛЬНЕ ТЛУМАЧЕННЯ, ЦІНІСНО-КРИТЕРІАЛЬНІ ОЗНАКИ, СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ

У статті визначаються теоретичні, філософсько-аспектні та науково-дискурсні інваріації трактування терміну «безпека» у філософсько-політологічному та просторовому сенсах. Досліджено теоретико-секьюритизаційні апропріації К. Дойча, М. Фуко, Ж. Бодріяра. Розглянуто зарубіжні наукові теорії та вітчизняне розуміння трактування безпеки. В статті надано ретроспективно-перспективний погляд на безпеку як політико-соціальну константу; концептуалізовано погляди на феномен секьюритизації у період до 2021 р. включно та період 2022 р. – до сьогодні (повномасштабне вторгнення РФ на територію України). Розтлумачено основні політичні, економічні та інформаційні цінності безпеки як міжнародного та національного конструктивів в умовах воєнного стану. Стаття містить авторські погляди щодо теоретико-політичної трансформації терміну «безпека» в умовах гібридної (2014–2022 р.) та повномасштабної (від 24.02.2022 р.) агресії РФ проти України.

При написанні дослідження було використано компаративний, аналітичний, феноменологічний, систематичний **методи**, метод синтезу, узагальнення тощо. Дослідження має на меті проаналізувати та розглянути позитивні, негативні та контраверсійні риси константи «безпеки» з точки зору авторського та наявного наукового (вітчизняного, зарубіжного) бачення.

Результати дослідження. Дослідження аналізує концептуальне розуміння безпеки як ціннісно-критеріальної секьюритизаційної константи, зокрема, через праці видатних дослідників, таких як К. Дойч, М. Фуко та Ж. Бодріяр. Зазначається, що кожна концепція має свої позитивні та негативні аспекти, які відображають її теоретичну та практичну обґрунтованість. Дослідження також вказує на різницю між зарубіжною та вітчизняною доктринами безпеки. Зокрема, британська доктрина розглядає безпеку як мілітарне та соціальне утворення, тоді як вітчизняна доктрина розуміє її як інструмент забезпечення національної безпеки та стабільності в різних сферах життєдіяльності. Узагальнюючи, можна припустити, що не існує універсального підходу до безпеки, і розуміння цієї константи залежить від концепції, через яку вона розглядається. Однак, аналіз цих концепцій може допомогти розкрити позитивні та негативні аспекти безпеки, що може стати основою для розробки ефективних стратегій та політик безпеки в різних галузях життєдіяльності.

Ключові слова: безпека, секьюритизація, політико-соціальна безпека, економічна безпека, інформаційна безпека, безпекові виміри.

Постановка проблеми. Дуальний (міжнародно-політичний та воєнний) ценз оригінації безпеки зумовлює необхідність міждисциплінарного тлумачення поняття «безпека» як політичного феномену з урахуванням трансформацій сьогодення. Додатково в рамках глобалізації, цифровізації та інформатизації секьюритизацію варто розглянути через соціальний вимір (за прикладом концепту «суспільство ризику» У. Бека), що згодом трансформується у надбання політичне. Означена «безпекова строкатість», на наш погляд, дозволяє виокремити доктринальні та ціннісно-критеріальні трактувань цієї дефініції. Так, існують доктринально-статичні визначення М. Фуко щодо її (безпеки) територіально-соціального виміру; концептуально-регіональне та динамічне (політико-міжнародна взаємодія Європи, Америки, Близького Сходу та Африки задля встановлення єдиноначальних секьюритизованих взаємин) розуміння безпеки; сучасно-актуальне (після повномасштабного вторгнення РФ в Україну від 24.02.2022 р. та вплив даної події на безпекові орієнтири ЄС та цивілізованого світу) трактування секьюритизації

тощо. Отже, безпека має розглядатися із урахуванням сьогочасних трансформацій безпекової доктрини та потребує багатостороннього дослідження та наукового аналізу.

Мета статті – проаналізувати та розглянути позитивні, негативні та контраверсійні риси константи «безпека» з точки зору авторського та наявного наукового (вітчизняного, зарубіжного) бачення.

Методи наукового дослідження. При написанні дослідження було використано компаративний, аналітичний, феноменологічний, систематичний методи, метод синтезу, узагальнення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні напрацювання щодо феноменології безпеки доцільно розподілити на загальнотеоретичну ідеологію та похідні зарубіжно-вітчизняні підходи.

Загальнотеоретична безпекова доктрина представлена генеральними працями К. Дойча (сегментація «політичної спільноти», «загального політичного блага»), М. Фуко (розгляд терміну «безпека» крізь призму законності, впровадження ідеї «злочин-кара» за порушення міжнародно-правових норм), Ж. Бодріяра (безпека як несталый феномен та симулякр, наявність боротьби за «право на безпеку», а не «безпеку як таку»). Теорія секьюритизації, як похідна від загальнобезпекової політологічної апропріації, знаходить відображення у напрацюваннях представників т. зв. «Копенгагенської школи» – Б. Бузана, О. Вівера, Дж. Вільде (концепт «безпекового референта» як сталого міжнародно-правового формуляра та інструмента «стримувань і противаг» між акторами світової спільноти).

Сучасні зарубіжні безпекові апропріації представлені працями П. Хоу, Е. Морана, Б. Пілбіма, В. Стоукс (розгляд теоретико-практичних контекстуацій секьюритизації як «студійного вчення»); Е. Х. Кідда (теорія «політичної гри» та майбутнього міжнародної безпеки); П. Данн та Ф. Колумб (терміни «мир», «війна» та «міжнародна безпека» у пропорційно-економічному вимірному співвідношенні).

Натомість, українська філософсько-політологічна доктрина безпеки представлена у роботах О. Полторакова («безпека» як сучасна соціально-політична дефініція); І. Коржа («методологія безпеки»); Б. Мельниченко та Н. Фігель; О. Мотайла (дискурсно-концептуальна феноменологія «національної безпеки» як терміну); У. Хельберг (теоретико-методологічні дефініціювання «європейської безпеки»); А. Шумки та П. Черника (співвідношення феномену «національна безпека» із явищем інформаційної війни); В. Антонюк (геополітично-безпекові виміри війни в Україні); І. Котерліна (роль інформаційно-безпекової достовірності як інструменту втілення прав та свобод громадян в умовах воєнного стану); Д. Коробцової (юридико-правова генерація фінансової безпеки як секьюритизаційної субскладової держави Україна в умовах воєнного стану).

Результати. Понятійно-категоріальний апарат дефініції «безпека» найдоцільніше розкривати через визначення, запропоноване К. Дойчем [1]. Автор вважає, що безпека – результат рівномірної інтеграції членів (гравців) міжнародного співтовариства щодо створення секьюритивного прецеденту. Колективне розуміння безпеки акцентує увагу на пріоритетності підтримання політико-світового порядку відповідно норм міжнародного права. При цьому, підхід не враховує динамізму світовлаштування та геополітики та «генералізує» поняття безпеки (відсутній її розподіл на політичну, економічну, соціальну і т.д.). Водночас, вищенаведене базове безпекове визначення – стигмат подальших теоретико-політологічних напрацювань даного напрямку.

Як наслідок, політико-філософське спрямування «безпеки» та «секьюритизації» як констант виглядає достатньо чутливим: сьогочасний політикум та геополітична дестабілізація запропонованої К. Дойчем «доктрини полігамного миру» деякими членами світової спільноти (як-от РФ) шляхом заперечення факту існування міжнародно-правових норм, територіальних кордонів та безпекових орієнтирів, встановлених деякими документами. Наприклад, порушення РФ зобов'язань щодо Будапештського меморандуму ставить під сумнів реальність дотримання міжнародної спільноти принципів загального миру у її хиткій проекції та, водночас, відсутність

реальних важелів протидії інтервенціям та агресіям держав щодо суверенних територій інших держав відповідно до Декларації Генеральної Асамблеї ООН про неприпустимість інтервенції та втручання у внутрішні справи держав від 1981 р.

Однією із таких позитивно-теоретичних апропріацій вважається позиція М. Фуко, котру останній висловив під час лекційної практики в Коллеж де Франс (1977–1978 рр.) [2]. Отожнення безпеки із «територією» та «населенням» укорінює роль влади як координатора внутрішньо- та зовнішньобезпекової філософії держави. Досліджуючи специфіку міжнародно-безпекових правовідносин, науковець відсилає до теорії кримінального права, відповідно до якої диспозиція (кримінальне діяння) доповнюється санкцією (кримінальним покаранням) за здійснений проступок. У такий спосіб, відповідно, впорядковується світовий секьюриті-простір. Отже, не можна виключати фактору «морально-правового зносу» деяких нормативних документів, що регулюють загальнобезпекове світовпорядкування.

Ми вбачаємо в даному контексті наступну проблематику: закони (в т.ч. кримінальні), найчастіше є статично-декларативними, а геополітична спільнота постійно трансформується. До прикладу, Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 1978 р. встановлює основи міжнародного співробітництва держав та специфіку координування міжнародно-безпекових правовідносин, а Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1990 р. концептуалізує трактування безпеки в контексті її соціально-правового виміру, проте дані юридичні акти, не дивлячись на внесення змін до останніх, втрачають актуальність у процесі загальносвітової глобалізації. Саме вона, на наш погляд, призвела до Революції Гідності та Євромайдану 2013-2014 рр. в Україні, адже етнос та громадянське суспільство зробили цивілізаційний вибір у вигляді майбутнього з ЄС та США як власними союзниками – проте міжнародно-правова нормативна база та наявні інструменти врегулювання геополітичних конфліктів не створили передумов ефективної превенції російській агресії. У підсумку – першопочаткова окупація РФ Криму та частини Донбасу, гібридна (сепаратистська, інформаційно-політична) війна протягом 2014-2022 р., а далі – повномасштабне вторгнення до України від 24.02.2022 р.

Стисло узагальнюючи вищенаведене, відмітимо: апропріація М. Фуко щодо т. зв. «безпекового триумвірату», до якого, окрім власне безпеки, відноситься територія (як фактор територіальної цілісності, непорушності кордонів та міжнародно-правової недоторканості (суверенітету) незалежної держави) та населення (як соціально-правова, демократична одиниця, що підлягає захисту відповідно міжнародного права та специфічного гуманітарно-воєнного права) концептуалізує «оболонкову теорію» міжнародного впорядкування, але не враховує ситуативних «безпекових викликів» (як, наприклад, повномасштабне вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р.). За таких умов, тенденції загальносвітової нестабільності та незахищеності екстраполюються не лише на країни як політичних гравців, але й на етнос (громадян) країни-об'єкта агресії. За логікою світового співтовариства, теорії безпеки населення повинні спрямовуватися нормами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

З іншого боку, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – нормативний акт «міжнародного демократизму», а поняття демократії, як і поняття безпеки – константа філософська, що набуває конкретного забарвлення залежно від політико-правового устрою держави: так, США називають «колискою демократії» через прецедентну судову систему; гнучку Конституцію, до якої дозволено вносити поправки; свободу слова, політичні, судові та громадські дебати для відстоювання персональної позиції. На нашу думку, процес «захисту людських прав та свобод» повинен розпочинатися на рівні інституційно-державного забезпечення, і набувати сегментарного (побічного) продовження шляхом імплементовано-контекстної інкорпорації положень згаданих статей даної Конвенції до національного правового поля. Ситуація із реалізацією трактатів Конвенції про захист цивільного населення під час війни є дещо складнішою: вона забезпечує міжнародний порядок захисту базових прав громадян під час збройних конфліктів та збройної агресії, тому її положення мають бути «нормами прямої дії» (подібно Основним законам – Конституціям держав) та підлягати оперативному

застосуванню. У дійсності, механізм доведення «воєнної злочинності» та порушення норм даної Конвенції країною-агресором найчастіше залишається бюрократично-утрудненим: таким чином, деєфективізованим виявляється як процес захисту громадян від наслідків війни, так і виплата репарацій державою-агресором постраждалій стороні. Вищезначений філософський аналіз демонструє, що безпекова проблема має подвійну, демократично-людиноцентристську та «безпосередньо-безпекову» проблематику.

В свою чергу, розуміння означеної статико-теоретичної конгломерації безпеки як міжнародно-правової надбудови конклюдивно окреслено Ж. Бодріаром [3]. Він вважає безпеку штучним симулякром, «міжнародним вірусом» та спекулятивним джерелом дестабілізації світової спільноти. На додаток, у його праці наголошено на «ілюзорності безпеки» – себто використання її ідей (теоретико-ідеальних наративів) як інструментів популізм-переконань. Своєрідний «катарсис безпеки», водночас, створює прецедент «війни всіх проти всіх», означеної Т. Гоббсом, у якій стираються межі «реально-політичного» та «уявно-політичного», втрачається довіра до міжнародного права та його загальновідомого принципу «*pacta sunt servanda*» («договори підлягають виконанню» або «договори повинні виконуватися»). Як наслідок, будь-який «гравець» отримує опцію порушення міжнародних зобов'язань та договорів у односторонньому порядку. Механізми притягнення такого «гравця» до міжнародно-правової відповідальності, водночас, відзначені неабияким рівнем процедурно-юридичної утрудненості.

На наше переконання, позиції Ж. Бодріара щодо «безпеки» як неефективної константи є достатньо утопічними. У дійсності, безпека як термін часто диверсифіковується політичними гравцями, проте саме секьюритизація – спосіб уникнення боєзіткнень, превенції порушення суверенних прав держав на самовизначення, досягнення загальноглобального миру. На нашу думку, безпека є не «ілюзорною», як вважає автор, а «чутливою» філософсько-політологічною константою, що потребує належного та послідовного теоретичного, нормативного та політико-інструментального забезпечення.

Усе-таки, три вищезгадані базові концепції безпеки (К. Дойч, М. Фуко, Ж. Бодріар) дають змогу сформуванню наступної індивідуальної генерально-наукової позиції. По-перше, із урахуванням доктринальних недосконалостей, найбільшого рівня дослідницької всевимірності набуває апропріація М. Фуко. Остання концентрується на «відносно динамічному» секьюритизаційному конструкті, за яким цілісність території та благо населення, виступаючи складовими безпеки, спрямовуються та координуються безпосередньо державно-владними органами. Відповідно, така позиція передбачає пряму відповідальність владно-урядового апарату за сталість розвитку як проєкцію його внутрішньо- та зовнішньобезпекової політики. На відміну від К. Дойча («безпека – рівномірна світова інтеграція») та Ж. Бодріара («безпека – штучно-нігілістична надбудова»), позиція М. Фуко відзначається найвищим рівнем філософсько-предметної прецедентності. Відтак, ми пропонуємо розуміти безпеку як «гнучку константу», котрій притаманне атрибутивне ототожнення як з приватно-громадськими, так і з публічно-громадськими інтересами, серед яких – благо, засноване на глобалізації (тісному контакті із цивілізованим світом), поєднаній із секьюритизацією політико-економічних кордонів.

Загальнобезпекові теорії безпеки, як правило, наділені конклюдивно-остаточним, непорушним стигматом т. зв. «ідеалізму», від чого страждає застосовно-предметне цензування останніх. На наш погляд, аналогом окреслених концепцій слугують напрацювання «Копенгагенської школи» (Б. Бузан, О. Вівер, Дж. Вільде) [4]. Ключова ідеологія тут – «безпека людини», а не «безпека держави». Таким чином, внутрішні та міжнародні державно-владні інтенції як Актора (від «*act* – діяти») мають спрямовуватися на забезпечення прав, свобод та інтересів (як природних, так і позитивних – «юридико-правових», набутих) людини і громадянина. Саме громадянин, як легітиматор міжнародно-правових процесів, визначає спрямування (напрямок) загальнополітичних процесів. Першість людської безпеки, відтак, є відповіддю на інституційно-політичні та діджиталізаційно-інформаційні перетворення «світового універсуму». Додатково, безпеково-секьюритизаційна теорія «Копенгагенської школи» концентрується на «індивідуальній екзистенційності персоналії», внаслідок чого пропонується розглядати безпеку не

лише як політичне, але й як соціальне явище. Автори наполягають на «взаємодії безпеки в рамках соціуму – між людьми, а далі, за аналогічним нормуванням – між державами на міжконтинентальному (як приклад – ЄС-США), та міжнародно-правовому (приклад: виконання державами-членами ООН положень міжнародних Конвенцій; виконання державами двосторонніх та багатосторонніх договорів – наприклад, процес реалізації Україною положень Угоди про асоціацію з ЄС (27 країн-членів політико-економічного Союзу) від 21.03.2014 р. є прикладом позитивної екстраполяції безпекової доктрини на міжнародно-правову публічну практику).

Маємо відмітити доктринальність терміну «безпека людини» із застосуванням державами дипломатичних важелів впливу у міжнародних відносинах. Неконтекстність останніх призводить до збройних конфліктів із порушенням прав, свобод та інтересів особи. В рамках сучасної політологічно-філософської доктрини даний феномен називають «мілітарною безпекою». Означимо її концепти детальніше.

Серед сучасних зарубіжно-теоретичних апропріацій, запропонованих іноземними вченими, зупинимося на посібнику «Міжнародні секьюритизаційні вчення» від П. Хоу, А. Морана, Б. Пілбіма та В. Стоукс (2020 р.) [5]. Безпека тут розглядається як тісний зв'язок її «мілітарних» та «немілітарних» контекстуацій. «Мілітарні» (або військові) виміри секьюритизації укладачі вважають «логічним продовженням послідовної міжнародної політики та наслідком «дипломатичних спроможностей» держав-учасників світової спільноти». Відтак, військові конфлікти, а особливо – військову агресію від суб'єкта міжнародних відносин – доцільно розглядати як фактор дипломатико-політичної дестатустизації та наслідок втрати нею (державою) т. зв. «міжнародної ваги». «Немілітарні» (соціальні) контекстуації логічно розуміти як стан дотримання державно-інституційним апаратом прав, свобод та інтересів людини, національних меншин; забезпечення кібербезпекового простору; генерацію дипломатичної безпеки у контексті культивувати «міжнародних відносин» як науково-навчального та перспективно-регулятивного міжнародно-правового феномену.

Надалі сконцентруємо увагу на юридико-політичному нормуванні безпеки як «критеріального феномену» вітчизняною політологічною доктриною. Так, О. Полтораков [6] пропонує узагальнено-дуальний розгляд безпеки – у її національному та міжнародному вимірах. Національна безпека як приватна категорія, що набуває міжнародного значення з появою «національних інтересів» – інтенційно-дискурсного курсу держави, що проєктується громадською думкою (себто – населенням). Національні інтереси, в свою чергу, конгломеруються міжнародно-безпековим статусом держави. Останній залежить від низки геополітичних факторів: наявність надійних союзників (партнерів) та міжнародної підтримки, а також – присутність міжнародних «ворогів» (вмикається критерій «політико-географічного сусідства»). При цьому, національна безпека превалює над безпекою міжнародною, так, автор згадує позиціонування Т. Рузвельта (тодішнього президента США) від 1904 р., де він ототожнює останню із «воєнно-політичною сталістю держави щодо превенції ворожих атак та своєчасної, блискавичної відповіді на них політичним та військовим шляхом». Відтак, умова «військової боєздатності» – критерій статусизації держави на дипломатично-правовому рівні. Автор також переконаний, що термін «національна безпека» представляє собою регуляторно-організуючу надбудова, до складу якої входять політична, економічна, фінансова, інформаційна, продовольча, соціальна та ядерна безпека як її генеральні субскладові (аналогічні теоретико-доктринальні погляди щодо дефініціювання терміну «національна безпека» знаходимо у працях Б. Мельниченко та Н. Фігель [7], також О. Мотайла [8]). У дослідженні О. Полторакова зазначено, що вітчизняний аналіз «безпекового феномену» здебільшого спирається на теоретико-розробницьку думку, залишаючи поза увагою т. зв. «методологію безпеки».

Контекстно-методологічні безпекові напрацювання нам вдалося віднайти у роботі І. Коржа [9]. Своєрідною видається його апропріація щодо погляду на безпеку крізь призму її філософського розуміння: у працях Платона та Арістотеля прослідковується її функціонування у якості «ресурсу загального блага»; Б. Спіноза ототожнює безпеку із «належним повсякденним функціонуванням громадянського суспільства»; Ж.-Ж. Руссо відносив безпеку до «екзистенційного

надбання» держави, визначивши ключовою метою її внутрішньої та міжнародної діяльності її (безпеки) збереження. Можемо погодитися з тим, що дані погляди є секьюритизаційно-методологічними: подальші напрацювання згаданих К. Дойча, М. Фуко та Ж. Бодріяра, згаданої «Копенгагенської школи» та деяких вітчизняних учених лише трансформують наявні безпеково-теоретичні погляди, відштовхуючись від останніх.

У контексті сучасних безпекових трансформацій та порушень міжнародно-правового порядку вбачаємо за доцільне зупинитися на поєднаності явищ «інформаційна війна» та «національна безпека». При дослідженні цих філософсько-політологічних позицій А. Шумка та П. Черник [10] відзначили, що т. зв. «інформаційні операції» (дезінформація в ЗМІ, здійснення кібератак), в умовах інформатизації загальносвітового середовища є інструментарієм політико-територіального впливу на державу із «вразливим безпековим полем» (у якості прикладу наведено комплекс сепаратистсько-інформаційних операцій, проведених РФ у період 2014-2015 рр., що завершився втратою територій – АР Крим та частини Донбасу, і, відповідно, створив передумови до «можливих подальших безпекових занепокоєнь» відносно вітчизняних суверенних територій. Як відомо, дані незаконні дії РФ, у сукупності із «розмірено-обережною» відповіддю від США та ЄС у вигляді санкційної політики, стали не останньочерговою причиною повномасштабного вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р. Відтак, недоцільно недооцінювати роль інформаційної безпеки в умовах глобально-воєнних перетворень сучасності – зокрема, за координацію «новинної гігієни» в Україні на часі відповідає Центр протидії дезінформації РНБО, створений 11.03.2021 р.

Актуальні (теперішні) безпеково-новинні складові також досліджувалися вітчизняними розробниками. Зокрема, похідним від попереднього аналізу-теорії «адекватного інфопростору» є наукова рефлексія І. Котерліна [11] щодо ролі інформаційної безпеки як конструкту забезпечення прав, свобод та законних інтересів індивіда (громадянина) в умовах воєнного стану. На його думку, перевагу на полі бою в умовах цифровізації гарантує зв'язок між «військовим забезпеченням, потенціалом та вміннями» та «нівелюванням обставин інформаційної вразливості». Остання термінологічна категорія розкривається автором через впровадження Стратегії інформаційної безпеки від 2021 р., котрою регламентовано аспекти захисту демократичного правового режиму, територіальної цілісності, національного суверенітету крізь призму забезпечення прав та інтересів людини і громадянина. Інструментами т. зв. «інформаційно-гігієнічного захисту» Стратегія – 2021 р. називає інформаційну об'єктивацію, що координується послідовним політичним курсом, відкритістю органів влади (гласна державно-приватна взаємодія), «соціальною» законотворчістю, інформаційно-культурній, політико-культурній та політико-правовій стимуляції суспільного розвитку.

В умовах повномасштабного вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р. спостерігаємо саме перевірку військово-політичної та військово-інформаційної єдності вітчизняними державно-владними інституціями (так, Генштаб сповіщає про ситуацію на фронті у звітах, РНБО забезпечує «безпекову гігієну» через діяльність Центру протидії дезінформації (ЦПД) як його (РНБО) структурно-підроздільної одиниці). Відповідно, громадяни України, довіряючи лише перевіреним та офіційним джерелам інформації (органи державної влади, місцеві державні адміністрації, обласні військові адміністрації, ЗМІ, перевірені Telegram-канали (як інформаційні видання), здатні отримати оперативну, достовірну, повну інформацію щодо військової ситуації на воєнному фронті, та щодо дипломатично-правових тенденцій на міжнародному фронті для України.

Розгляд актуальних питань безпекового розуміння в Україні в умовах воєнного стану логічно доповнюється працею Д. Коробцової [12]. Авторка переконана, що фінансово-економічна безпека (особливо в умовах просторової та військової нестабільності) – ключовий інструмент протистояння викликам та генератор виробничо-споживчого потенціалу країни.

Висновки. Детальний аналіз безпеки як сучасної доктринальної та ціннісно-критеріальної секьюритизаційної константи дозволив дійти наступних умовиводів.

По-перше, основоположне теоретико-доктринальне розуміння безпеки розкривається через праці К. Дойча, М. Фуко та Ж. Бодріяра. Перший автор розуміє безпеку як загальне політичне

благо, другий – як безпеково-територіальне та безпеково-соціальне утворення, третій – як штучний симулякр, що нерідко є предметом філософсько-політологічних спекуляцій.

Кожна із даних концепцій має позитивні та негативні контекстуації: дотримання загальної політичної стабільності не є можливим внаслідок «чутливості норм міжнародного права» та відсутності ефективних механізмів превенції порушень останніх; розгляд безпеки крізь призму схоронності території та комфорту населення є радше теоретичною ідеологією, аніж предметно-практичною візією; безпека як штучне утворення – утопічна апропріація, що нівелює позитивні та генерує спекулятивні риси останньої як міжнародно-секьюритизаційного утворення.

По-друге, зарубіжне та вітчизняне теоретичне розуміння безпеки дещо різняться. Так, британська доктрина (П. Хоу, А. Моран, Б. Пілбім, В. Стоукс) розглядає безпеку як «мілітарне» (у кореляції із політичним) секьюритизаційне врядування та її «немілітарне» доповнення у вигляді соціальних, кібербезпекових та демократичних стандартів урядування. Вітчизняна доктринальна думка розглядає безпеку як сучасне трансформаційне утворення та інструмент забезпечення національної безпеки (О. Полтораков); джерело забезпечення інформаційної (І. Котерлін) та фінансової стабільності (Д. Коробцова) в умовах воєнного стану тощо.

Отже, аналіз безпеки як сучасної доктринальної та ціннісно-критеріальної константи має позитивні та негативні контекстуації в залежності від концепції, через яку вона розглядається. Це означає, що не існує універсального підходу до безпеки, і кожна концепція має свої переваги та недоліки. Для досягнення безпеки необхідна системна робота по запобіганню та управлінню ризиками, налагодженню міжнародного співробітництва та діалогу, забезпеченням правопорядку, розвитку технологій та інфраструктури. Важливими складовими безпеки є також громадська довіра та підтримка влади, забезпечення демократичних стандартів урядування, розуміння та дотримання міжнародних норм та законів. Враховуючи різні підходи до цієї константи, ми вважаємо, що для досягнення мети безпеки необхідна інтегрована стратегія, яка охоплює різні аспекти життя людини та суспільства, включаючи політичний, соціальний, мілітарний, кібербезпековий та економічний.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Deutsch K. Political community at the international level: problems of definition and measurement: Princeton University, NJ, 1953. 71 p.
2. Foucault, M. Security, Territory, Population. Lectures at the college de France, 1977–78. Éditions du Seuil/Gallimard, 2004. 452 p.
3. Бодріяр, Ж. Символічний обмін і смерть. Львів: Кальварія, 2004. 293 с.
4. Buzan, B., Weaver, O., Wilde, J. Security: A New Framework for Analysis: Lynne Rienner Publishers, 1998. 240 p.
5. Hough, P., Moran, A., Pilbeam, B., Stokes, W. International Security Studies: Theory and Practice. Routledge, 2020. 540 p.
6. Полтораков, О. Реконцептуалізація поняття «безпека» в сучасному політико-політологічному дискурсі. Політичний менеджмент. 2009. № 5. С. 19-28.
7. Мельниченко, Б., Фігель, Н. Основні підходи до розуміння поняття «національна безпека». Вісник НУ «Львівська політехніка». 2021. № 2(30). С. 68-72.
8. Мотайло, О. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «національна безпека». Право та державне управління. 2019. № 4. С. 288-293.
9. Корж, І. Безпека : методологічні підходи до поняття. Національний юридичний журнал : теорія та практика. 2019. № 7. С. 68-72.
10. Шумка, А., Черник, П. Теоретичні аспекти інформаційних війн та національна безпека. Грані. 2015. № 9 (125). С. 10-16.
11. Котерлін, І. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 150-155.
12. Коробцова, Д. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. ЕНУ «Аналітично-порівняльне правознавство». . 2022 № 2. С. 141-146.

REFERENCES

1. Deutsch, K. (1953). Political community at the international level: problems of definition and measurement. Princeton University, NJ. 71 p.
2. Foucault, M. (2004). Security, Territory, Population. Lectures at the college de France, 1977–78. Éditions du Seuil/Gallimard. 452 p.
3. Bodriar, Zh. (2004). Simvolichnyi obmin i smert'. [Symbolic Exchange and Death]. Lviv: Kalvariya. 293 s. [In Ukrainian].
4. Buzan, B., Weaver, O., & Wilde, J. (1998). Security: A new framework for analysis. Lynne Rienner Publishers. 240 p.
5. Hough, P., Moran, A., Pilbeam, B., & Stokes, W. (2020). International Security Studies: Theory and Practice. Routledge. 540 p.
6. Poltorakov, O. (2009). Rekontseptualizatsiya poniattia "bezpeka" v suchasnomu polityko-politolohichnomu dyskursi. [Reconceptualization of the concept of "security" in modern politics and political science discourses]. Politychnyi menedzhment, (5), 19-28 s. [In Ukrainian].
7. Melnychenko, B., Fihel, N. (2021). Osnovny pidkhopu do rozuminnia poniattia "natsionalna bezpeka". [Basic approaches to understanding the concept of national security]. Visnyk NU "Lvivska politekhnika", (2(30)), 68-72 s. [In Ukrainian].
8. Motailo, O. (2019). Osnovni kontseptualni pidkhody do sutnosti poniattia "natsionalna bezpeka". [Basic conceptual approaches to the essence of the concept of "national security"]. Pravo ta derzhavne upravlinnia, (4), 288-293 s. [In Ukrainian].
9. Korzh, I. (2019). Bezpeka: metodolohichni pidkhody do poniattia. [Safety: methodological approaches to the concept]. Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia ta praktyka, (7), 68-72 s. [In Ukrainian].
10. Shumka, A., Chernyk, P. (2015). Teoretychni aspekty informatsiinykh viin ta natsionalna bezpeka. [Theoretical aspects of information war and national security]. Hrani, (9(125)), 10-16 s. [In Ukrainian].
11. Koterlin, I. (2022). Informatsiina bezpeka v umovakh voiennoho stanu u aspekti zabezpechennia informatsiinykh prav ta svobod. [Information security in martial law in terms of ensuring information rights and freedom]. Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii, (1), 150-155 s. [In Ukrainian].
12. Korobtsova, D. (2022). Pravove zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu. [Legal provision of financial security of the state in martial law]. ENU "Analytychno-porivnialne pravoznavstvo", (2), 141-146 s. [In Ukrainian].

Nahliukov Ihor Oleksandrovych

Postgraduate student at the Department of Philosophical and Political Sciences
Cherkasy State Technological University
Shevchenko Boulevard, 460, Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0009-0002-7002-9303

THE CONCEPT OF SECURITY: DOCTRINAL INTERPRETATION, VALUE-CRITERION FEATURES, AND CONTEMPORARY UNDERSTANDING

The article identifies theoretical, philosophical, and scientific-discursive invariances in the interpretation of the term "security" in philosophical-political and spatial senses. The theoretical-securitization appropriations of K. Deutsch, M. Foucault, and J. Baudrillard are studied. Foreign scientific theories and domestic understanding of security interpretation are considered. The article provides a retrospective-prospective view of security as a political and social constant; views on the securitization phenomenon are conceptualized during the period up to 2021 inclusive and the period from 2022 to the present (full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine). The main political, economic, and information security values are explained as international and national constructs in conditions of war. The article contains author's views on the theoretical-political transformation of the term "security" in the context of hybrid (2014-2022) and full-scale (since February 24, 2022) aggression of the Russian Federation against Ukraine.

*Comparative, analytical, phenomenological, systematic, synthesis, and generalization **methods** were used in the research.*

The study **aims** to analyze and examine the positive, negative, and controversial aspects of the concept of "security" from the perspective of the author's own vision as well as existing scientific (domestic and foreign) views.

Research results. The article analyzes the conceptual understanding of security as a value-criterion securitization constant, including through the works of prominent researchers such as K. Deutsch, M. Foucault, and J. Baudrillard. It is noted that each concept has its positive and negative aspects, which reflect its theoretical and practical justification. The study also points out the difference between foreign and domestic security doctrines. In particular, the British doctrine views security as a military and social formation, while the domestic doctrine understands it as a tool for ensuring national security and stability in various areas of activity. In summary, we may assume that there is no universal approach to security, and understanding this constant depends on the concept through which it is considered. However, analyzing these concepts can help reveal the positive and negative aspects of security, which can become the basis for developing effective security strategies and policies in various areas of activity.

Key words: security, securitization, politico-social security, economic security, information security, security dimensions.